

Rapport 2021-01

Kartlegging av utløpselver i Nord-Salten og Ofoten (Nordre Nordland) med sikte på å finne eventuelle ukjente bestander av elvemusling

Nordnorske Ferskvannsbiologer

Sortland

Tittel: Kartlegging av utløpselver i Nord-Salten og Ofoten (Nordre Nordland) med sikte på å finne eventuelle ukjente bestander av elvemusling

Rapport nr: 2021-01

Forfattere: Pernille Jørgensen, Guro Hedemann Aalstad og Lisbeth Jørgensen

Antall sider: 17

Forsidefoto: Ytre Rekvatnet (29 moh) med landemerket Ræka (605 moh) i bakgrunnen

Sammendrag:

Sesongen 2021 ble 25 utløpselver; derav n=11 i Nord-Salten, n=10 i Ofoten, n=2 i Lofoten og n=2 i Vesterålen, undersøkt med hensyn på forekomsten av elvemusling (*Margaritifera margaritifera*). De aller fleste av disse elvene fører sjøvandrende (anadrome) laksefisk. Elvene ble plukket ut på grunnlag av ett kriterium; de starter alle i en innsjø (og det har ikke blitt påvist muslinger i dem tidligere). Våre undersøkelser medførte at tre nye bestander ble identifiserte og kartlagte. Elvemuslingen er en sjelden art med en komplisert livssyklus, og den har status som «sårbar» på den norske «Rødlista». Det er derfor viktig å ha en oversikt over hvor de fins, slik at man kan redusere faren for negativ påvirkning og evt utrydding pga endrete miljøforhold. Elvemusling er dessuten en ansvarsart for Norge (>25% av europeisk bestand i Norge).

Nordnorske Ferskvannsbiologer

Eidsfjordveien 119
8415 Sortland

Tlf.: 482 090 35

E-post: pernillj00@hotmail.no

Forord

Sesongen 2020 ble vel 20 elver i Nord-Salten og Ofoten undersøkt for eventuelle forekomster av elvemusling. I tillegg ble et par elver i Lofoten og et par i Vesterålen undersøkt; til sammen 25 vassdrag.

Arbeidet ble utført av forfatterne. Det ble en lang reise; og mange elver ble fotgått.

Vi vil takke Bodø kommune og vannområdekoordinator Linnea Maria Richter for støtte til arbeidet.

Sortland, 15.10.21

Pernille Jørgensen
Daglig leder

Innhold

Innledning	s.4
Metoder.....	s.5
Resultater og diskusjon.....	s.7
Referanser.....	s.16
Vedlegg.....	s. 17

Innledning

Kartleggingen av elvemusling var de første årene basert på gamle «konfidensielle» oversikter basert på tips fra grunneiere og sportsfiskere (og biologer) (Dolmen & Kleiven 1997). Basert på denne informasjonen har vi kartlagt en rekke bestander i Nordland (Jørgensen & Halvorsen 2008, 2009 a,b; 2010, Halvorsen 2018 a,b).

I Nordland fins det imidlertid et stort antall (>>200) små vassdrag med anadrome laksefisk (og noen uten), og det fins selvfølgelig enkelte bestander som ikke er oppdaget og rapportert inn til myndighetene. Vi har imidlertid brukt erfaringene fra de kjente bestandene til å kunne peke ut aktuelle vassdrag for nyoppdagelser. Erfaringene viser at i 69 av 70 tilfeller stod muslingene på utløpselver fra en innsjø. Det eneste unntaket var Borgevassdraget i Lofoten, der noen muslinger står på overgangen mellom en innløpsbekk og innsjøen (Lilandsvatnet). (Det er mulig at denne bestanden er utsatt).

Vi har de to siste årene lett etter nye bestander i Lofoten og Vesterålen (Halvorsen 2019, Halvorsen et al. 2020). Vi ønsket derfor å gjøre en grov kartlegging av de 20-30 vassdragene (med innsjøer) i Salten & Ofoten, hvor vi ikke kjente til om det fantes elvemusling eller ikke.

I Brattfjord, Steigen, var det optimale forhold for feltarbeid!

Metoder og materiale

I de tilfelle elvene var lett tilgjengelige, ble hele elvestrekningen undersøkt. Ellers ble sannsynlige steder eller størsteparten av elvene undersøkt. Det ble brukt polaroidbriller og vannkikkert for å se ned i elvene. I dype elver ble det brukt fridykking.

Der det ble påvist muslinger, ble det utført standard kartlegging etter Mejdell Larsen & Hartvigsen (1999). Det vil si at utbredelse (fra - til) ble fastsatt, samt at tettheten ble målt i form av 15 min. tellinger på enkelte lokaliteter. For å få et inntrykk av rekrutteringen, ble ca 50 individer lengdemålt på hver lokalitet. Der det fantes muslinger med skallengde under 70 mm, ble det gravd i substratet for å finne små muslinger. Det ble også tatt foto, og notert UTM -referanser på disse lokalitetene.

I Hopenvassdraget, Steigen, var fridykking beste metode.

Tabell.

Elver (1-20) i Salten & Ofoten som var planlagt undersøkt i 2021, og de som ble tatt ekstra.

Nr	Vassdrag	Kommune	Region	Bil/Båt
1	Brennvik	Hamarøy	Salten	
2	Liland	«	«	
3	Steinsland	«	«	
4	Åslivass.	«	«	
5	Brattfjord	Steigen	«	Båt – langt
6	Hasselbakk	«	«	
7	Hopsvass.	«	«	
8	Lakså	«	«	
9	Lommern	«	«	Båt – kort
10	Lundsvass.	«	«	
11	Mellomelva/Åsjord	«	«	
12	Skånland	«	«	
13	Ballsnes	Narvik	Ofoten	
14	Kjellelva	«	«	
15	Leirpollen	«	«	
16	Råna	«	«	
17	Tårstad	Evenes	«	
18	Storvatn	Lødingen	«	
19	Sneisa	«	«	
20	Vikpollvass.	«	«	Båt – langt
21	Ytre Sommarset	«	«	
22	Gårdsvass./Svartskard	«	«	Båt – langt
23	Reppelva (Farstad)	Vestvågøy	Lofoten	
24	Smedvika	«	«	
25	Ytre Rekelva	Sortland	Vesterålen	Båt – kort
26	Rekelva	«	«	

Følgende endringer ble gjort i forhold til lista: Lommervassdraget gikk ut pga mangel på båtskyss. To vassdrag i Ofoten (21,22), to i Lofoten (23,34) og to i Vesterålen (25,26) kom til i stedet. Antall vassdrag som ble undersøkt ble dermed 25.

Resultater og diskusjon

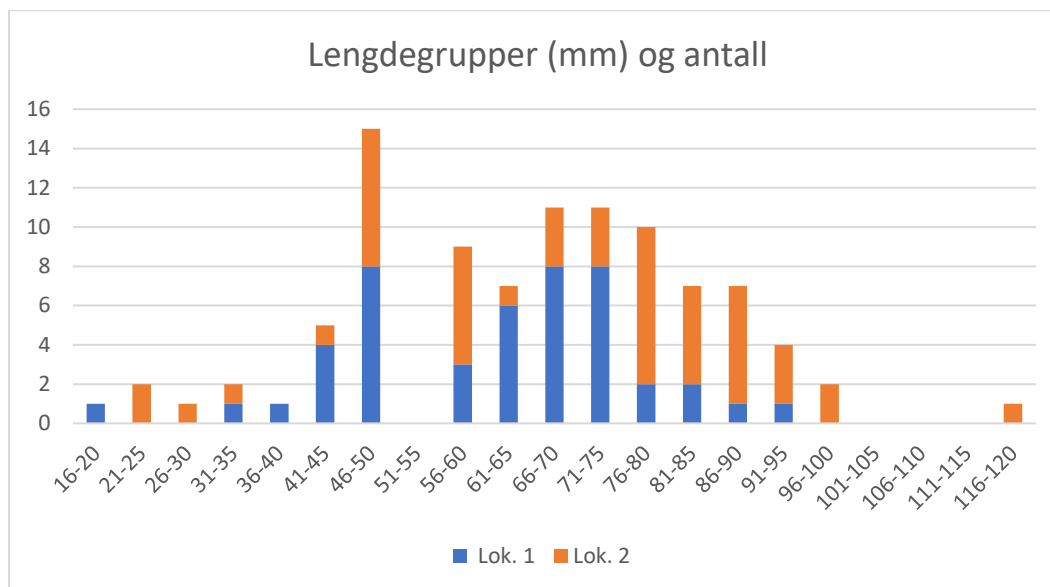
Det ble ikke funnet nye bestander av muslinger i de mange vassdragene i Nord-Salten og Ofoten, men derimot på to steder i Lofoten; Smedvika og Reppelva (Farstadvassdraget), og i ett vassdrag i Vesterålen; Ytre Rekelva.

Smedvika, Vestvågøy

Smedvika ligger mellom Limstrand og Kvalnes. Elva starter i Smedvikvatnet (56 moh), og munner ut i Smedvikbukta innenfor Sundklakkstraumen. Elva er vel 1 km lang. Fisk kan ikke vandre langt oppstrøms i dag, for det er en foss nær munningen i havet, og elva er til dels bratt i nedre del. Lenger oppe går elva enkelte steder under bakken (se foto). Elva har dermed ikke anadrome laksefisk, men stasjonær ørret.

Det ble funnet muslinger fra myra nedenfor Smedvikvatnet og videre nedstrøms. I praksis må en regne med at muslingene fins i lave tettheter helt ned til havet. Det ble bl.a. gjort funn der høyspentledningen krysser elva litt ovenfor veien. Tettheten var naturligvis størst i øvre del, da elva er ganske stri og mindre dyp/mindre egnet i nedre del.

Det ble gjort 15 min. tellinger, og ca 50 individer (n= 46 & n=50) ble lengdemålt på to lokaliteter i øvre del. Nøyaktig 25 % av individene var mindre enn 50 mm, noe som viser at rekrutteringa til bestanden er god. Det ble derfor nødvendig å grave i substratet. Det ble funnet et dødt skjell på 65 mm. Tetthetene var best på øverste lokalitet, fordi det bestod av en rekke bassenger, mens det var mer krevende å lete når elva ble smalere med småkulper lengre nedstrøms. Bestanden må kunne betegnes som liten.

Lengdefordeling av muslingene på de to lokalitetene i øvre halvdel av Smedvikelva.

UTM-ref. (sone 33 W)

Øverste funn: 458344-7576399, nederste punkt (munningen): 458996-7576299.

Lokalitet 1: 458379-7576319. Antall pr. 15 min.: 389

Lokalitet 2: 458484-7576310. Antall pr. 15 min.: 258

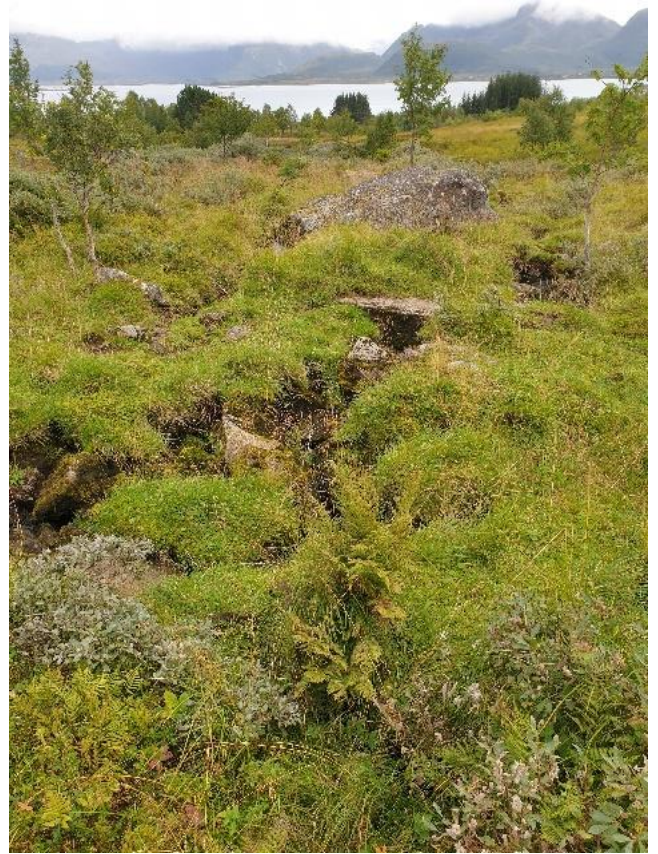
Øverst: Lengdemåling av minste individ

Midten: Sterk begroing i øvre del

Nederst: Bedre sikt lengre nede

Øverste lokalitet

Elva går til dels under bakken

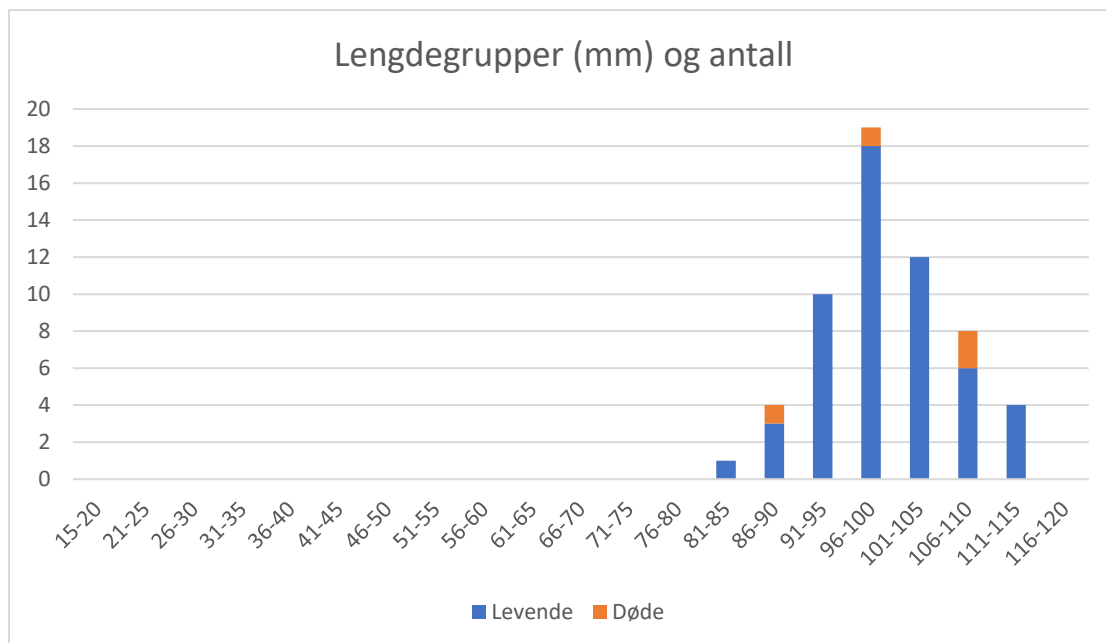
Nederste lokalitet

Reppelva (Farstadvassdraget), Vestvågøy

Farstadvassdraget består av to greiner, hvorav den ene fører anadrome laksefisk, og den andre ikke. Reppelva tilhører sistnevnte. Anadrome laksefisk kan vandre opp i Farstadvatnet (3 moh), og videre i Storelva til Skjerpvatnet (20 moh) og gjennom Kalselva til Ostadvatn og Holddalsvatn, begge 23 moh. Greina med «stasjonær fisk» starter i det regulerte Mørkdalsvatn (68 moh) og utløpselva går bratt ned i Vikvatnet (10 moh). Videre er det ei kort elv (Reppelva) til Reppvatnet (9 moh). Utløpselva fra Reppvatnet munner ut i Farstadelva via en ca 2-3 m høy foss, som man anser for å være et vandringshinder for anadrome laksefisk.

Reppelva mellom Vikvatnet og Reppvatnet er 2-300 m lang. Øverste del var helt igjengrodd av planter, mens nedenfor brua (og svingen) var det en strekning på ca 100 m, med muslinger. Det var dårlig sikt, og kun store muslinger ble funnet, samt n=4 døde skjell. Ingen individer var mindre enn 80 mm, noe som tilsier at rekrutteringen er svært dårlig. Det ble imidlertid ikke gravd i substratet. Tettheten av muslinger var lave, bare vel 100 individer på 15 min. Dette betyr at bestanden er svært liten.

Elva eller bekken ut av Reppvatnet var grunn og hurtigrennende uten kulper, og dårlig egnet for muslinger. Rett før elva munner ut i hovedelva (fra Farstadvatnet), er det som nevnt en stor foss, og den dype kulpen under denne bør undersøkes nærmere for muslinger, under bedre lysforhold enn den aktuelle dagen vi var der. Det samme gjelder Storelva videre oppover i Farstadvassdraget, men siden elva er så dyp, krever det bruk av gummibåt eller dykkerutstyr.

Lengdefordeling av levende og døde muslinger funnet i Reppelva.

UTM-ref. (Sone 33)

Øverste obs.: 441993-7564708.

Nederst: Munningen i Reppvatnet: 442004-7564644

Telle-lokaliteten var imellom disse to punktene. Antall pr 15 min: 105.

Reppelva; til dels mye begroing og dårlig sikt

Død-skjell

Utløpselva fra Reppvatnet

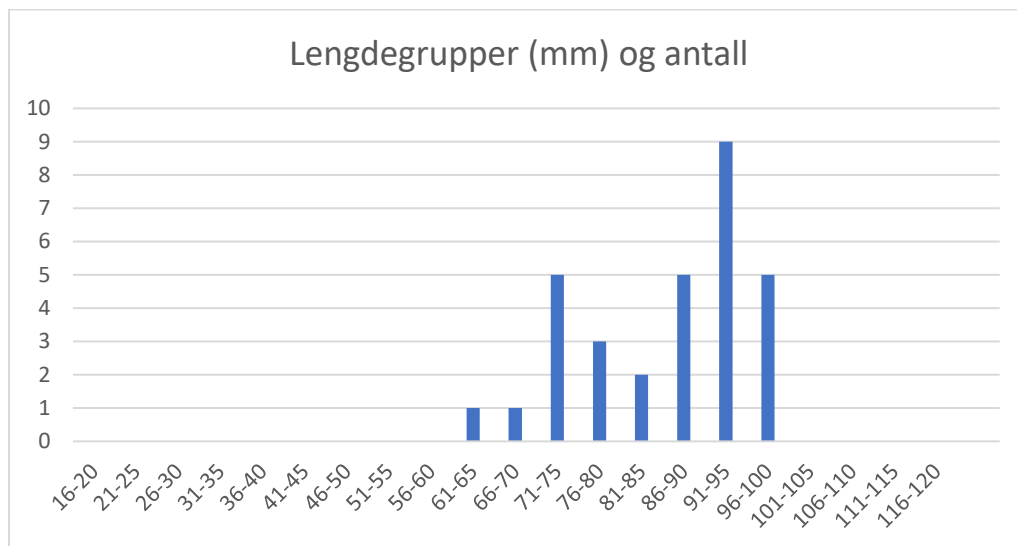

Fossen nederst før samløpet med hovedelva fra Farstadvatnet.

Ytre Rekelva, Sortland

Ytre Rekelva starter i Ytre Rekvatnet (26 moh), og munner ut i Eidsfjorden. Elva er ca 700 m lang. Det ble funnet muslinger fra der høyspentledningen krysser myra rett nedenfor en liten dam. Elva var begrodd, og det var svært vanskelige leteforhold, bl.a fordi elva var så storsteinet at det var vanskelig å gå i den. Elva går også til dels under bakken. Det er dermed ikke snakk om anadrome laksefisk her, men stasjonær ørret i elva.

Muslingene stod i små kulper, og det var langt imellom dem. Det var derfor umulig å få til en telling fordi det var så vanskelig å bevege seg i eller langs elva. Totalt ble det bare funnet vel 30 individer (n=31). Det ble kun funnet store individer, og ingen var under 60 mm. En kan også slå fast at dette er en svært liten bestand som i tillegg har dårlig (eller ingen) rekruttering.

Lengdefordeling av muslingene fra Ytre Rekelva.

UTM-ref. (Sone 33 W).

Øverste obs.: 501554-7626713

Nederst: Munningen i havet 501866-7626584

Konklusjon

I sum har vi pr i dag dokumentert 43 elver med musling i Nordland nord for Sørfold (Vedlegg). De siste tre sesongene har vi til sammen funnet 8 nye bestander i Nordland, basert på aktiv leting i aktuelle vassdrag (Halvorsen 2019, Halvorsen et al. 2020).

Øverste del var storsteinet og begrodd

Øverst: Med foten ute

Nederst: Elva går under bakken

Referanser

- Dolmen, D. & Kleiven, E. 1997. Elvemuslingen *Margaritifera margaritifera* i Norge 2. Zoologisk notat 1997-2. NTNU-Vitenskapsmuseet. LFI notat nr 15. 31 s.
- Halvorsen, M. 2018.a. Kartlegging av elvemusling (*Margaritifera margaritifera*) i Fabrikkelva, Vågan, og Teisdalsvassdraget, Sømna. Rapport 2018-04. Nordnorske Ferskvannsbiologer. 16 s.
- Halvorsen, M. 2018.b. Undersøkelser av laksefisk med og uten muslinglarver i Borgeelva, Vestvågøy. Rapport 2018-05. Nordnorske Ferskvannsbiologer. 9 s.
- Halvorsen, M. 2019. Kartlegging av elver i Vesterålen, med sikte på å finne evt ukjente bestander av elvemusling. Rapport 2019-03. Nordnorske Ferskvannsbiologer. 12 s.
- Halvorsen, M., Jørgensen, P., Aalstad, G.H. & Jørgensen, H. 2020. Kartlegging av utløpselver i Lofoten og Vesterålen; på jakt etter evt ukjente bestander av elvemusling. Rapport 2020-04. Nordnorske Ferskvannsbiologer. 10 s.
- Jørgensen, L. & Halvorsen, M. 2008. Kartlegging av elvemusling (*Margaritifera margaritifera*) i Lofoten og Vesterålen 2007. Rapport 2008-01. Nordnorske Ferskvannsbiologer. 36 s.
- Jørgensen, L. & Halvorsen, M. 2009.a. Kartlegging av elvemusling (*Margaritifera margaritifera*) i Salten, Ofoten og Vesterålen. Rapport 2009-01. Nordnorske Ferskvannsbiologer. 37 s.
- Jørgensen, L. & Halvorsen, M. 2009.b. En oversikt over utbredelsen av elvemusling (*Margaritifera margaritifera*) i Nordland. Rapport 2009-02. Nordnorske Ferskvannsbiologer. 8 s.
- Jørgensen, L. & Halvorsen, M. 2010. Kartlegging av elvemusling (*Margaritifera margaritifera*) i Troms (og Lofoten). Rapport 2010-03. Nordnorske Ferskvannsbiologer. 18 s.
- Mejdell Larsen, B. & Hartvigsen, R. 1999. Metodikk for feltundersøkelser og kategorisering av elvemusling *Margaritifera margaritifera*. NINA-Fagrappport 037: 1-41.

Vedlegg

Elver med elvemusling i Nord-Salten og Nordre Nordland (årstall i Referanselista).

Region	Kommune	Vassdrag	Referanse (årstall)	
Lofoten	Vågan	Storvatnvass.	2010	
		Fabrikkelva	2018	
		Litlvatnvass.	2008	
			Store Sortevatn	2008
			Jendalsvass.	2020
		Vestvågøy	Borgevass.	2008, 2018
			Helosan	2008
			Lyngedal	2008
			Torvdalsvass.	2008
			Reppelva (Farstadvass.)	2021 (denne)
			Smedvika	2021 (denne)
	Vesterålen	Andøy	Storvatnvass./Skarstein	2019
			Buksnesvass.	2008
Stave			2008	
			Toften	2008
			Roksdalsvass./Åelva	NINA-overvåking
		Bø	Jørlandsvass.	2019
			Straume	2008
			Ringstad	2008
			Ryggedalsvass.	2008
			Pollåsvass.	2008
		Hadsel	Grunnførfjord	2019
			Ånnstad	2008
			Grytting	2008
			Vik	2008
			Kongselv	2009
		Sortland	Hornelva (Holmstad)	2008
			Kjerringnes	2008
			Reinsnes	2008
			Rogsøy	2008
			Bremnes	2008
			Ytre Rekelva	2021 (denne)
		Øksnes	Alsvåg	2008
			Smines	2020
Ofoten	Lødingen	Saltvatn	2008	
		Teinvatn	2008	
		Mølnelva (Heggstad)	2009	
	Narvik	Forså (Ballangen)	2009	
Nord-Salten	Hamarøy	Forså (Tysfjord)	2009	
		Varpa	2009	
		Sagelva	2009	
		Steigen	Nonsvatn/Rundvatn	2009
			Marhaug	2009